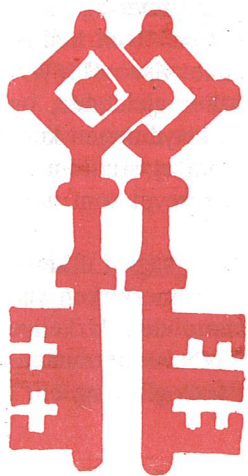
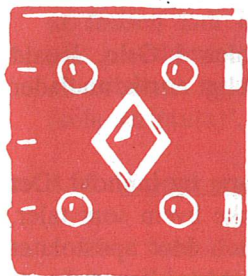

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

1/1991

ISSN 0903-6113

Paven og den lutherske kirkeordning III

Av Roald Flemestad

Vi bringer her 3. afsnit af lektor ved Diakonhøjskolen i Oslo, Roald Flemestads, artikel. Da artiklen er skrevet på et letforståeligt norsk, unnlader vi at oversætte den.

4. Hellig skrift eller hellig kirke

Lutherdommens underkjennelse av kirken som en konkret sosial størrelse, får selvfølgelig umiddelbare konsekvenser for spørsmålet om religiøs læreautoritet. Åpenbaringen traderes ikke gjennom en sosiologisk struktur, men er gitt i en hellig skriftlig kilde. Fraværet av en kirke til fordel for boken innebærer likeledes et særegent historiesyn. Historiens gang blir egentlig for nedgang å regne, idet bibelens egen tilblivelsestid opphøyes til "gullalderen", den klassiske epoke, i forhold til all senere utvikling.

Lutherdommens forståelse av kirkens liv som et stadig forfall frem til reformasjonen som den nye glanstid, følger altså med indre logikk av den boklige åpenbaringsforståelse. Tradisjonell lutherdom avgrenser seg konfesjonelt ved å fordre et prinsipielt valg mellom "hellig kirke eller hellig skrift". Mot romerkirkens underordning av skriftens betydning til fordel tradisjonens autoritet - lyder reformasjonens bekjennelse av hva saken egentlig gjelder: "Sola Fide", "Sola Gratia", "Sola Scriptura". Men i dette synes skriftprinsippet også å forutsette adiaforon-tankens

skille mellom form og innhold. Det avgjørende er ikke hvem som taler, men hva som sies. Idet apostolatet etter den første klassiske epoke er gått opp i bibelordet, holdes budskapet ikke lenger opp av de menneskelige trosvidnene som idag må forståes funksjonelt som blotte herolder i sakens tjeneste. Læreautoritet må følgelig bestemmes saklig og ikke personalt. Troen formidles jo ikke gjennom kirkens ytre ordning; det åndelige fellesskap med Kristus er gitt i hans nærvær i ordet.

4.1. Teologisk tenkning som bibelsk hermeneutikk

Den historiske kirkes læreoverlevering må således vike for en presentisk, aktuell legitimering med henvisning til Skriften. "Den hellige skrift er den sanne visdom" (WA 42.94) gjorde Luther gjeldende, og definerte teologi, i betydningen kunnskap om Gud, som et studium av skriften med romerbrevet som nøkkel (WA 44.507).

Eller mer moderne sagt: Luthersk teologi bryter med romerkirken ved prinsipielt å erstatte den kirkelige overlevering med bibelsk hermeneutikk: "Evangelisk teologi er og blir",

med Leiv Aalens formulering, "vesentlig eksegeese, utleggelse,.. en læremessig kommentar til det bibelske Kristus vitnesbyrd." Årsaken er at frelsen kan ikke "garanteres av noe pavedømme, men bare bevitnes av Bibelens eget Kristus-vitnesbyrd (sola scriptura)".

4.1.1. Troens sosiale formidling

Den radikale betoning av at all visshet må hentes fra skriften selv, begrunner lutherdommen i bokens guddommelige autoritet: "Gud selv er forfatter til denne bok", anfører reformatoren om bokens opprinnelse (WA 43.618). Men Gud er fremdeles virksom i Bibelen, og handler direkte i menneskehjertet gjennom skriftordets kraft (WA 10.II,261). Luthersk fromhetsliv næres derved gjennom lesning - Boken skal leses og leses igjen (WA 50.658), understreket Luther, forat "sjelen skal mettes og beruses av.. kraften i ordene" (WA 7.53). Som Guds eget verktøy virker ordet sogar på egen hånd: "Mens jeg lå og sov eller drakk wittenbergsk øl, uttrettet det (ordet) så meget at pavedømmet er blitt svakere.. Jeg har intet gjort, ordet har virket og uttrettet det alt sammen", anførte Luther beskjedent om sin egen gjerning (WA 10.III,18).

4.2. Skrift og lesekultur

Lutherdommens idealistiske forståelse av skriftordet som en guddommelig makt der suverent hevder

sin autoritet uten menneskelig hjelp, reiser likevel et par viktige kunnskapsteoretiske problemstillinger.

For det første må man med literatursosiologien vise til at literatur nettopp oppstår i tilknytning til visse samfunnsinstitusjoner som gir den dens bruk. Spørsmålet er om ikke en slik problemstilling også må gjøres gjelde for Bibelens vedkommende. Det gamle testamente har klare sosiale forutsetninger i Israels liv, men også den kristne menighet fantes før skriften. Den nye testamente fremstår jo i praksis som kirkens primære overlevering. Slik er reformasjonstidens motsetning mellom skrift og tradisjon fra en side sett ikke lenger holdbar.

Men dernest vanskeliggjøres idéen om "skriften alene" av det hermeneutiske faktum at også vår tilegnelse av skriftens tankeverden nødvendigvis skjer i en gitt kulturell sammenheng. Man kan ikke påberope seg en forutsetningsløs tilgang til en skreven tekst.

Den kontroverteologiske problemstillingen om forholdet mellom skriftens autoritet og den kirkelige overlevering kan derfor ikke reduseres til et alternativ. Skriften leses ikke "alene" men i en sosial kontekst. Konfrontert med de mange konkurrerende skriftfortolkninger melder spørsmålet seg hvordan vi skal kunne finne den rette kirkelige sammenheng som kan åpne skriften for oss. Skriftprinsippet fremtvinger problemet om hvor vi kan finne kriteriet for den rette bibelske hermeneutikk.

er luthersk prest prinsipielt å som "religionslærer" i den enhetskultur. Men som øversterstand blir allikevel teologisoren - og da især eksegeten - religiøse sentralperson. Reformene var jo selv professorer og forstått Jesu ord i Matt. 16, som Peters innsettelse som en av apostelkretsen, men som om prekenen og prekentjene (BSLK 479). Denne forkynneren er ikke prinsipielt bundet til person eller sted, men fordrer den fornødne kunnskap om dette lære.

Med sin læremyndighet erstatter teologiprofessoren ikke bare romerske biskops læreautoritet, som institusjon trer det teologiskakultet i konsilets sted. Fakultet blir kort og godt Pauli steder som den instans der for fremlegger den saliggjørende som trosrettferdigjørelsen. Fakultets funksjon som Kristi munn om nødvendig også disiplinerunderstøttes av bannet. Men Bibelen aktualiseres gjennom boksiens skoleteologi, utviklet dommen seg ytterligere i ret av å fremstå som en intellektisk bokreligion, en religiøs i dyrket med fotnoter i lesesallige haller.

Samhevelsen av bibel og bekjennertolket av den teologiske sor leder imidlertid ikke bare religiøs intellektualisme. Opphø av universitetet til gudvilletsvidne førte i neste omgang tysk åndsliv tilskrev "Wissens-

schaft" en forløsningskarakter som er ukjent i det øvrige Europa.

Fraværet av en synlig kirke til beste for akademiske læreuttalelser får imidlertid konsekvenser også for individets dannelsesideal. Protestantismen uttrykker seg i den enkeltes liv som kunnskap om katekismens mange sannheter. Den katolske tanke om ferming som åndsmeddelelse blir i lutherdommens konfirmasjon til boklig kunnskapsformidling. Problemet med dette boklige dannelsesideal er likevel at "ånden" stadig truer med å sekulariseres som "Deutscher Geist" formidlet som personlig tilegnet kultur.

4.3. Fyrsten som landsfader

Men fremtrer universitet slik som lutherdommens Paulus, så er kongemakten å ligne med Peter.

Den lutherske fyrste defineres teologisk av Luther ikke bare som "landsfaderen" i kraft sin stilling som guddommelig innstiftet øvrighet (WA 30.I, 152, LU V,265), men fyrsten er også religiøs øvrighet i sitt landområde. Mot pavens kirkestyre hilset Luther adelen med å skrive "at det verdslige styre.. tilhører den geistlige stand,.. de som utøver den verdslige myndighet er døpt på samme måte som vi.. så vi må la dem være prester og biskoper" (WA 6.40-8, LU II,14). Selv om Luther skarpt kritiserte romerkirkens innblanding i politiske forhold, oppfordret han på den annen side fyrstene til å gripe inn i kirkens liv. Ved å overta de katolske biskopers kanoniske

rettigheter fremstod de lutherske makthavere som fyrstebiskoper i sine territorier. Dette verdslige kirkeregimente ble siden juridisk begrunnet gjennom fyrstens rettigheter som "Landesherr".

Slik løste den lutherske reformasjon den middelalderske duell mellom kirke og stat ved å gjøre kirken usynlig og staten synlig: "Ingen kan forstå Tysklands opphøyelse av staten uten å vite at den er grunnet i en nedverdigelse av den synlige kirke", påpeker kulturfilosofen E. Rosenstock-Huessy.

4.3.1. Kongens innsikt i evangeliet

I Norge avspeiler reformasjonsprosessen den danske kongemakts politiske interesser siden dronning Margrethes dager. Landet ble luthersk ved å bli dansk provins. Med sin religionspolitikk avskaffet Christian III den katolske kirke som siste skanse for Norges selvstendighet. Etter slik å ha opphevet den bispestyrte kirke som egen samfunnsinstitusjon trer kongen selv inn i biskopenes sted. Kongen begrunner dette sitt kirkestyre med den innsikt Gud har gitt ham i evangeliet.

Men det er ikke som menighetens fremste legmann, men i kraft av sin kongelige øvrighetsstilling at Christian III påtok seg ansvaret for undersåttene sjelefrelse. "Kongen kjenner Guds lære", bemerker G. Sandvik om Christian III: "Som konge har han det gudgevnne ansvar for at lære blir satt ut i livet og for måten det skal skje på. Dette ansvar og

den for formålet nødvendige makt er han aleine om". Kongen har altså sitt religiøse mandat fra Gud og virker som redskap for den guddommelige vilje.

Senere hyldes Christian IV av sine biskoper som Guds jordiske representant, ja i 1596 sogar som Guds hjelpende sønn. I 1675 ble Christian V av biskop Bagger omtalt som "den guddommelig Majestæts allerhelligste Vicarius.. en rett jordisk Gud efter sin Souveraine Myn-dighet". - Kunne en renessansepave ha ønsket seg noe mer guddommelig autoritet her i verden?

4.4. Stifterdyrkelse

Lutherdommen har imidlertid også funnet et annet virksomt substitutt for den kirkelige læremyndighet, idet troens sosiale formidling uttrykkes som stifterdyrkelse.

Luther selv forstod seg selv som profet, ja, som tyskernes apostel, og lignet sitt eget åndelig gjennombrudd med Pauli Damaskus-opplevelse. Reformatoren gjorde i 1522 krav på at han ikke hadde sitt evangelium fra mennesker, men har mottatt det alene fra himmelen gjennom Kristus (WA Br. 2.455). Sine meningsmotstandere, hva enten papister eller gjendøpere, karakteriserte Luther som avgudsdyrkere der tilber sine egne tanker og derved setter ordet til side (WA 42.112, LU VI,248). Selvbevisst kunne Luther ikke forestille seg at noen annen skriftforståelse var mulig enn hans egen. Gud har skjenket ham erkjennelsen

av evangeliet: Est mihi revelatum.

Man søker forgjeves i hele kirkehistorien etter menn som kunne skrive slik, påpekte A. von Harnack om Luthers selvilde. Det er som de katolske historikerne bemerker "wahnsinnigen Hochmut"... "Man har valget mellom å se på ham som stormannsgal eller anerkjenne at hans selvfølelse svarte til oppgaven."

4.4.1. Engelen med det evige evangelium

Allerede i Luthers levetid ble han av tilhengerne identifisert med engelen som omtales i Joh. Åpb. 14:6, den endegyldige proklamator av evig liv. Den lutherske ortodoksi videreførte denne adorasjon ved å gi tallverdier til Luthers navn og tittel, en tallverdi som kunne gjenfinnes i den latinske oversettelse av Åpb. 14:6. Denne allegoriske forståelse av reformatorens person synes å innebære en frelseshistoriske innplassering av Luthers verk i en viss likhet med jomfru Marias funksjon i romersk teologi.

4.4.2. Tysk høvding

Fremhevelsen av reformatorens person gjaldt likevel ikke bare vissheten om hans religiøse betydning. Som nevnt hadde Luther hadde selv gjort krav på å være Tysklands apostel og profet. Papistene har forkastet Gud, derfor har Gud vekket Tyskland gjennom hans tjeneste til sann gudserkjennelse. Til en begynnelse konstaterte også Luther fornøyd

at Tyskland ved ham har nådd et kulturelt klimaks.

I ettertid har luthersk teologi tilsvarende falt for fristelsen til også å legitimere reformasjonen nasjonalistisk gjennom Tysklands storhet. Luther er skaperen av tysk kristendom. Hans lære om "det alminnelige prestedømme" tilsvarer den tyske væremåte", anførte P. Althaus. Lutherdommen representerer en kulturell renelse av troen i forhold til jødekiristendommens lovishet, østkirkens mystikk og romerkirkens hierarki, gjorde en annen erlangerprofessor, Hans Preuss, gjeldende: Mens tidligere kulturer hadde påvirket evangeliet negativt, ble evangeliet på tysk mark nettopp frigjort fra slagg ved foreningen med den tyske sjel. I dette renselsesarbeide var Luther ikke bare den før-

ste virkelig kristne siden aposteltiden, men av utseende lignet han på Bismark, Hindenburg og Gøring.

I lys av den påfølgende utvikling virker heltedyrkelsen i det tyske konfesjonelle miljø pinlig, men som legitimering av reformatoren er denne germanske innfallsvinkel heller ikke ukjent for norsk konfesjonalisme. "Lutherdom - det er Luther", anførte Lutherlagets formann til reformasjonsjubiléet i 1937: "Martin Luther er runnet av gammel germansk, tysk folkejord. Han er i en kort sum en mektig eksponent av den tyske art slik denne hadde holdt seg gjennom tusen år. Det er tysk germansk ånd og urkraft som her har skutt sitt sterkeste og friskeste skudd.. Luther var den fødte høvding og fører".

Tanker efter et møde i Opstandelseskirken, Albertslund med emnet: SKAL VI FORTSÆTTE ARBEJDET I KIRKELIG FORNYELSE?

Selvom det ikke er afgørende på landsplan, hvad en lille gruppe i Opstandelseskirken drøfter, og eventuelt beslutter, vil jeg alligevel tage spørgsmålet alvorligt.
Et stor og uforbeholdent JA!

Det er forståeligt, at bestyrelsen, præsterne og menighederne bag dem, ind imellem kører træet og stiller sig det spørgsmål, men jeg mener at det netop nu er mere nød-

vendigt end nogensinde før, at holde ud og stå fast på de grundlæggende holdninger - men med lydhørhed over for eventuelle ændringer i form og udførelse.

Vi må betragte os selv som en bevægelse på vej, som ikke må stagnere, men netop være i bevægelse.

Jeg tillader mig at skrive "vi", da jeg efter længere pause, hvor jeg trængte til at forenkle mit liv som

menighedsmedlem, har meldt mig ind igen.

Jeg mener ikke, at det er aktiviteter, arrangementer eller lejre vi skal drøfte. De vil af sig selv udspringe af en glad, troende menighed- DET GÅR MEGET DYBE-RE!

Ingen kan ønske for menighederne, at de må få hårde tider - men kommer de, og jeg mener, at de i så fald må opfattes som en god og krævede pålagt opgave, må hver enkelt i menigheden gøre op med sig selv:

Hvor meget betyder det for mig, at jeg er kristen?

Hvad er det VÆSENTLIGE i mit gudstjeneste/menighedsliv?

Må det "koste" noget for mig?

I brydningstider skærpes holdningerne- den højkerkelige grundholdning danner større og større kontraster til den mere og mere materialistisk indstillede folkekirke og der

med bliver nødvendigheden af at "stå frem" større.

Vi får hermed et øget behov for at styrke hinanden. Den tidligere "stille Bøn" eller indre samtale med Gud, bliver måske til "fri bøn".

De mere eller mindre teologiske foredrag bliver måske til emner, hvor vi kan udveksle tanker - gode oplevelser og hvad der styrker os i menighederne.

Og lokalt vil bedegrupper opstå.

Dermed kommer der liv og fornyelse i kirken.

Jeg kan ikke se nogen genvej at gå.

Det er meget alvorligt og meget vidunderligt.

Lad os hjælpe hinanden og fortsætte samtalen. (som Kim T. foreslog).

N.B. Flere af indlæggene på mødet omhandlede det samme, jeg trængte blot til at formulere det selv.

Lise Bloch
Albertslund.

LANDSKONVENT
9. - 11. MAJ 1991 i
FREDERIKSSUND

Emne: Frihed for Kirken, Sognet og den Enkelte.

Talere: Pastor Christian Führer, Leipzig, Pastor H.J. Thorsgaard Mortensen og Pastor Ole Skjerbæk Madsen.

Udførligt program i næste nummer af Re-formatio.

Fra oldkirkens symbolverden IV.

Fig.1.

Denne gang skal vi lidt længere bort end til Aquileia, nemlig først til Antakya (antikkens Antiokia) og siden efter nogle litterære svinkeår rinder til Porec/Parenzo på halvøen Istrien.

Under et besøg i det berømte mosaikmuseum i Antakya for nogle år tilbage faldt jeg over en lille bronceamulet, rimeligvis en seriefremstillet dåbsgave, som nydøbte har båret om halsen i en kæde eller måske snarer en læderrem. Amulettens forestiller en fisk med Kristusmonogrammet, chi - ro, indridset på siden (fig.1).

Som man ved blev billedet af en fisk tidligt knyttet sammen med kristendommen, idet bogstaverne for fisk, "Ichty's", lod sig læse som en Kristusbekendelse: "Jesus Christus, Guds Søn, frelseren!" Af forståelige grunde blev fiskesymbolet benyttet ved dåben, ikke blot fordi bekendelse til Kristus var forudsætningen for at blive døbt, men først og frem-

mest fordi dåben betød fællesskab med, delagtighed i Kristus. Dåben indlemmede i Kristi legeme, den hellige Kirke, og førte den døbte ind i et livsfællesskab med Herrens død og opstandelse, der så at sige blev rekapituleret i den troendes afdøen fra synden og nye af fromhed og hellighed prægede liv, cf. Rom.6.

Allerede i den store nordafrikanske teolog Tertullians lille skrift "Om dåben" fra ca. 200 hedder det, at "vi småfisk (pisciculi) ifølge vor fisk (Ichty's) Jesus Kristus fødes i vandet og alene frelses ved at blive i vandet", I,3, og af kirkefaderen Ambrosius af Milano begrundes neddykningen i vandet ved dåben med ordet i 1.Mos.1,20 om fødslen og livgivelse udaf vandet, efterfulgt af denne kommentar: "Således gik det til ved skabelsens begyndelse. Men det er overleveret dig, således at vandet kan genføde dig til nåde, ligesom det fødte de andre til liv. Derfor skal du ligne en sådan fisk,

der vel har fået en mindre nåde, men dog er et under...Stormen raser på havet, vindene hviner; men fisken svømmer og synker ikke...Du skal være en fisk, der ikke drukner i verdens bølger", "Om sakramenterne", 3.bog,III.

Fisken er altså primært et billede på Kristus, men dernæst på de kristne, der bekender ham og i dåben er genfødt til i livssamfund med ham at leve et uforgængeligt liv!

Det tidligste billede af fisken findes mig bekendt i den gamle kirkesal fra o. 280, der er blevet udgravet nord for den prægtige domkirke i Porec (Istrien), fig.2. I den lille, rektangulære salkirkes mosaik-

gulv er der nedfældet en bygningsindskrift, der bl.a. omtaler denne beskedne, første kirkebygning som en "basilica", hvorved der altså ikke er sagt noget om bygningshistorisk overtagelse, men derimod tilkendegivet, at salen var viet til den sande konge, Jesus Kristus!

Tillige møder vi centralt placeret i salen den nævnte fiskemosaik, udadtil en uskyldig udsmykning, men for de kristne selv en påmindelse om deres Kristusbekendelse og den dåb, hvorved de blev genfødt som "små-fisk", afspejlinger i det små af den store "fisk", deres Herre og frelser.

Helge Haystrup.

Fig. 2.

Synliggørelsen af det kristne menneskesyn.

Foredrag holdt af pastor ROLF SLOT-HENRIKSEN på FKF's Landskonvent 1990.

Synliggørelsen af det kristne menneskesyn, ja synliggørelsen af kirken har vel altid været et problem. Da kirkeklokken ringede over den første danske trækirke i Hedeby, den første kirke i Danmark, fortælles det, at beboerne blev så rasende, at kirken blev brændt af, endog op til flere gange. Også i vor tid kender vi til, at kredse ønsker, at kirkeklokken skal tie og heftig politisk modstand mod kirkebyggeri i nye parcelhuskvarterer, hvor kirkefjendske grupper kan gøre et kup i et menighedsråd, for at få deres forehavende trumfet igennem med magt. Alene synet af en kirke i deres kvarter - ja blot eksistensen af den - kan vække harme i nogle kredse. Man foretrækker, at kirken er usynlig, derfor skal den holde sig for sig selv.

Den usynlig kirke.

Kirken, som den kendes fra traditionelt lutherske områder -som for ex. Danmark-karakteriseres ved at kirken per definition er usynlig. Den sande kirke er usynlig. Ingen ved, hvem der tilhører den, undtagen Gud. Synlig er kun kirken som bygning. Kristendommens domæne er efter traditionel luthersk opfattelse gudstjenesten, skolen og familien, hvor husfaderen har den religiøst opdragende funktion ifl. Luther. Et

helt anderledes offentligt anliggende er troen og kirken blandt katolikker, ortodokse og flertallet af reformatoriske frikirker. Allerede i apostolsk tid, medens apostlene endnu levede, kan vi se, at kirken ved offensiv handling og forkyndelse tager stilling til det omgivende samfunds moral eller mangel på samme: incest, pæderasti, utugt, økonomisk undertrykkelse af de fattige, abort, børneudsættelser, gladiatorampe etc. Oldkirken er ikke en usynlig kirke, selv ikke i katakomberne; den ægger til modstand og stillingstagen, hvorfor den da også møder vækkelse og vækst.

Den usynlige kirke derimod er uden indflydelse, selv de enkelte kristne er her ofte usynlige for hinanden. Præsterne er usynlige, de ligner alle andre. Lovgivningen, skolen og pressen tager ikke hensyn til eller notits af en usynlig kirke, og for staten er kun eet vigtigt: at den i kirken har et velfungerende begravelsesvæsen (udtalelse af en kirkeminister fra partiet Venstre), og at kirken ikke blander sig, men tier. Dette opnåes ved at købe kirken til tavshed.

Staten understøtter kirken som institution, den er garant for at maskineriet kan fungere og indsætter selv sin "ærkebiskop", der er politisk valgt.

Uden selv at have opdaget det, er den kirke, der selv har valgt at være usynlig, havnet i det babyloniske fangenskab, og flertallet befinder sig vel derved, ligesom mange jøder faldt til i det fjerne Babylon. Selv om de måtte opgive deres tro til gengæld for fed agerjord og vand, så valgte de at glemme deres fædreland.

Men der forblev en rest, der aldrig glemte, hvad der var blevet taget fra dem, selv ildovnen og løvekulen kunne ikke skræmme dem. De beholdt deres egenart. Daniel bad med ansigtet mod Jerusalem og kastede sig ikke på befaling næsegrus ned for den guddommelige statsmagt. Han fulgte ikke flertallet, men Gud. Derved reddede han sit land og sit folk.

Hvorfor skal kirken være synlig?

Vor Herre, som vi bygger vor kirke på, befalede sin kirke at råbe fra tagene, hvad han gennem sin Helligånd ville hviske os i ørene. Han befalede os at prædike, ikke inde i lukkede kirker, men i alverden. Prædikenen må ikke være eftersnakkeri, for at gøre sig populær eller lægge sig op af flertallet eller tidens moral, men en modkultur båret af sandheden: I mit navn skal der prædikes omvendelse for alle folkeslag (Luk. 24,47).

Jesu ord var aldrig eftersnakkeri, eller flertallets røst, men Guds røst. Og han vidste at flertallet går ind af den brede port til fortabelsen, men kun mindretallet vil finde den smalle vej til Himlen. Bjergprædiken som

Jesu sande ord er således et korrektiv til os og vor tid. Derfor må kir-

fra AIDS-avisen.

ken, da den er Jesu kirke, også være et korrektiv til det flertal, der går af den brede vej og som vil gøre den brede vejs normer til lov for alle. Når kirken skal være et korrektiv til verden, til flertallet på den brede vej og til en åndløs tid, da kan den per definition ikke være usynlig. Den befinder sig tværtimod i en forkyn- dersituation ude i verden, hvor den

vil møde modstand.

De normer kirken tidligere satte højt, som f.ex. beskyttelse af børn fra undfangelsen af, er idag totalt borte: abort, børnemisbrug, pornografi og brudte ægteskaber er blot et udslag af et samfund, der ikke kender det kristne frihedsbegreb. Modsat dette er vor tids frihedsideal noget helt andet, nemlig uhæmmet frihed økonomisk og seksuelt på de svages bekostning, samt uhæmmet udnyttelse af verdens ressourcer på naturens og dyrenes bekostning. Kirkens røst er ildeset. Derfor må kirken og kristne moralbegreber ikke have frihed til at synliggøre sig.

Billedet af kirken.

Kirken, som tør udtale sig, bliver beskyldt for at være reaktionær, menneskefjendsk. Generelt bliver en sådan propaganda fra Pressens side først for alvor farlig, når den overtages af staten: dette har vi hidtil kun kendt under nazismen og marxismen, hvor kirken og religionen skulle stækkes, ja helst udryddes. AIDS-avisen, udsendt med støtte af undervisningsministeriet og produceret for sundhedsstyrelsen af Danmarks journalisthøjskole overtager ukritisk nazistiske og stalinistiske karikaturer af kirken. En slesk, menneskefjendsk type, der vil gøre ungdommen ondt og skade den ved sin propaganda. Om ansigtstrækkene i AIDS-avisen er hentet fra Khomeini eller den nazistiske filmplakat til "Den evige jøde" kan nok ikke bevises, men det er tydelig samme genre. Det særlige ved dette billede er ikke

dets indhold, for jeg kan dokumentere lignende billeder fra flere danske aviser. Det specielle i dette tilfælde er, at undervisningsministeriet og sundhedsstyrelsen står bag, både med accept og pengemidler, og at den er blevet uddelt på alle landets skoler til alle elever, såfremt skolen ikke valgte at destruere den. Det er altså en offentlig instans, der har bragt dette billede af kirken ud til børn i skolen, de børn, som ikke må påvirkes religiøst ved lov.

Frihed betyder altså, at der er frihed for nogle, ikke for andre, og slet ikke for kirkens etik og moral. Ingen af de breve som i den anledning indsendtes til ministerierne er til dato blevet besvaret.

Den lutherske Statskirkes synlighed.

Den lutherske kirke har siden reformationen bygget på statens understøttelse. Den synliggøres ved at 1. Staten støtter kirken, 2. gennem den offentlige gudstjeneste, 3. skolen, 4. Familien (familiefaderen underviser børnene i troen ifg. Luthers katekismus). Denne synlighed er i dag illusorisk. 1: Staten støtter idag hverken synligt eller usynligt den kristne tro, hverken gennem lovgivning, skolen eller på anden vis.

2: Den offentlige gudstjeneste er idag ikke mere offentlig. Kun en lille flok påvirkes gennem den. Den offentlige talerstol er idag fjernsyn og radio, ikke prædikestolen.

3: Kirken synliggøres ikke mere gennem skolen, Lovgivningen taler her sit tydelige sprog.

4: Familien er i opløsning. Familie

fra AIDS-avisen

faderen har ingen funktion idag i at formidle troen videre. Lovgivningen understøtter ikke familien. Dermed er den lutherske kirkes traditionelle synlighed definitivt forsvundet.

Hvordan synliggøres kirken igen?

Der findes 4 traditionelle Stat-kirke modeller:

1. Staten (kongen) støtter kirken, fordi et folk med en enig og stærk tro giver en stærk stat. Derudover passer stat og kirke hver sit regimente (den traditionelle lutherske kirkemodel).

2. Den neutrale stat: Staten blander sig ikke i kirkens affærer, hverken direkte eller indirekte. Kirken er fri: Den kan oprette skoler, univer-

siteter, institutioner og påvirke på disse uden indgreb, dette gælder også børnehaver etc. Kirken, bispekollegiet eller ærkebiskoppen har fuld udtaleret. Staten hindrer det ikke. Kirken bestemmer, hvilke præster, der skal afskediges og hvilke, der beskyttes.

3. Den undertrykkende stat: staten søger at begrænse kirkens magt. Indflydelse på ungdommen søges frataget kirken gennem lovgivningen. Kirken har ikke ret til offentligt at udtale sig. Kirken søges lammet ved at spille forskellige fløje i kirken ud mod hinanden. Kristne og præster udsættes for chikane eller forfølgelse. Kirkeministeren har magt til også at blande sig i kirkens indre anliggender.

4. Den neutralt undertrykkende stat: Staten fremmer ikke et religiøst samfund frem for et andet. Enhver har frihed til at dyrke sin religion indenfor fast afstukne rammer. Der er økonomisk frihed og almindelig talefrihed. For såvidt minder modellen om model 2. Men kirken må ikke samlet kunne udtale sig. Den må ikke have nogen mulighed for at oprette højere uddannelsesinstitutioner, kirken må ikke danne synoder eller vælge en ærkebiskop. Præster kan afskediges fordi de ikke følger statens regler (nægter at føre kirkebøger, kræver dåbsundervisning af forældre før dåb, ikke beder for staten (kongen) Tilsvarende har præster frihed til at fornægte troen: opstandelsen, jomfrufødslen, Jesu guddommelighed, forsoning etc. Han har frihed til moralsk at leve som han vil. Kirken kan her ikke stille krav til præsten, da han er tjenestemand (tjener staten). Denne model kendes kun fra ganske få lande i verden (de skal på én gang regne sig blandt vestlige demokratier, være lutherske og statskirkelige). Resultatet er, at kirkelige love kun kan vedtages med et stort flertal i folketinget. Flertallet (dvs. et ukirkeligt flertal) kommer til at dominere kirken og bestemme. Biskopper bliver administratorer, medens kirkeministeren får større og større magt også i kirkens indre anliggender. Præsterne får stor frihed moralsk og økonomisk, men meget små muligheder for at bringe evangeliet ud fra tagene. Kirkens vinger stækkes. Dette resultat er en indviklet kom-

bination af den lutherske kirkes underkastelse under fyrstestyringen, to-regimentlæren og en fra Østeuropa inspireret socialistisk mistro til kirken. Kirken majoriseres gennem flertalstyranni, hvilket på langt sigt både vil føre til "demokratisk" afskaffelse af evangeliske præster og evt. afvikling af kirker. Denne model er den meste effektive model til at undertrykke kirken uden den selv mærker det. Først på et sent stadium vil tilstrækkelig mange indenfor kirken erkende situationen. Dette kan ske så sent, at kirken har lidt uoprettelig skade, og dermed ikke mere har de nødvendige kræfter til en frigørelse.

Hvordan synliggøres kirken igen?

Der findes lande, hvor kirken er særdeles synlig: Dette gælder flertallet af katolske lande. Kirken udtaler sig her frit uden først at spørge staten eller flertallet. Dette forudsætter en fri, uafhængig kirkeledelse. Der findes kirker, der har været usynlige, men atter er blevet synlige: fortrinsvis i Østeuropa. Synlige er de blevet, fordi de er blevet uafhængige af staten, kan udtale sig samlet og dermed have en mening og samtidig være vejviser for folket.

Dette sidste er af særlig stor interesse for os, der ikke er en verdenskirke som den katolske, men en nationalkirke. I Rumænien betalte staten en tredjedel af præstelønnen, mod at kirken holdt mund. Kirkeledelsen var politisk valgt og udtalte sig ikke. Kirken fik en økonomisk gevinst ved at tie ligesom vor kirke.

Den ændrede situation i Østeuropa karakteriseres særligt ved 3 forhold:

1: Kirken må atter udtale sig offentligt og samlet.

2: Kirken overtager kristendomsundervisningen i skolen. Denne undervisning bliver forkyndende. Katolikker undervises af katolikker, ortodokse af ortodokse, muhamedanere af muhamedanere.

3: Kirken får ret til at eje og drive institutioner, den producerer selv sine religiøse programmer til radio og fjernsyn.

Dette må alt i alt siges at være frihed uden statens indblanding. Naturligvis må denne udvikling i retning af frihed have stor betydning for dét "babyloniske fangenskab", som vór kirke befinder sig i. Alt i alt må der siges, at kan vi nå en frihed, som den er nået i enkelte østlande, er vi nået langt. Men en så stor frihed kræver kamp. For at nå dette kan vi igen skele til vore østeuropæiske søsterkirker.

En væsentlig faktor for de resultater, der er nået er ikke blot Gorbatsjov og hans "perestrøjka", men de østeuropæiske "komiteer til forsvar for de troendes rettigheder", der først så dagens lys i Sovjet.

Da vor stat i international sammenhæng stiller sig frem som verdens "frieste", ville den ømmeste torn, vi kunne træde på, være, at påpege, at denne frihed ikke eksisterer i spørgsmål om moral og religion. Her har en dansk komité til forsvar for de troendes rettigheder sin funktion. Dens funktion skulle

Husk at betale abonnement for Re-formatio 1991.

være at offentliggøre evt. overtrædelser og informere udenlandske repræsentationer om disse overtrædelser, hvilket næppe ville blive overhørt herhjemme.

Målet må være det samme som i Østeuropa: en fri kirke, med en fri ledelse og fri taleret.

Kristendomsundervisning i kirkens regie og frie kirkelige institutioner og børnehaver uden statslige myndigheder, samt kirkelig produktion af religiøse programmer.

Kristendommen som alternativ

Kristendommen skal fremstå som et troværdigt og klart alternativ til en materialistisk verden, der kun regner med pengenes magt. Som sådan skal hele dens lære og kultur fremstå som et synligt alternativ på alle områder. Kirken skal pege på en løsning for den moralske og etiske selvdestruktion, som vort samfund idag befinder sig i. Her er det kirkens klare opgave at fastholde stat, skole, videnskab, etc. på, hvad der er sandt og hvad der er forkert.

Det teologiske alternativ.

Kirkens teologi må derfor ikke som nu bygge på den materialistiske filosofi (i form af liberalteologien), men må være et klart alternativ til denne.

Det må i sagens natur være en offensiv teologi, der står på egne ben, da den ellers hverken vil kunne erkende eller påpege materialismens selvdestruktive sider: meningsløsheden, forureningen, manglende etik

EN ENESTÅENDE BOGUDGIVELSE PÅ DANSK.

På Re-formatios forlag udkommer der en meget spændende bog. Det er Palle Thordals oversættelse af Den Koptisk-Ortodokse Kirkes Liturgier.

Bogen indeholder:

Indledning om den koptiske kirke, dens historie, sprog, kalender, kirkebygning og liturgier:

Aften- og morgenrøgelsen.

Basilius-liturgien.

Gregorius-liturgien.

Billed og litteraturfortegnelse.

Bogen er på 132 sider og i boghandlen kommer den til at koste kr.140,30. Men hvis man benytter sig af omstående side og forudbestiller bogen inden den 1. marts kan man få den for kr. 110,- inklusiv forsendelse.

og moral. Den skal være et korrektiv til en destruktiv videnskab, der ikke kender etiske grænser (kloning, eutanasi, genmanipulation, nye våbenarter uanset konsekvenserne, etc) Kirken skal ved at kende sit værd og sin rod (Bibeltroskaben forankret i Jesu opstandelse og forsoning med verden) være en synlig offensiv kirke, der ikke som nu på materialismens præmisser selvdestruktivt ransager og underminerer sit eget fundament.

At gøre Kristus synlig.

Vor kirke har ikke modet til at gøre Kristus synlig, fordi den er en del af det materialistiske samfund. Derfor vælger den en ligegyldig "populærhumanisme", dels for ikke at vække anstød, dels for ikke at miste sine privilegier. Dermed vælges en statskirkeform, hvor de ligegyldige rege-

rer og Kristus forrådes. Budskabet udvandes til den rene farce. Der er slet ikke plads til Kristus i den kirke. Ikke kun kirken bliver usynlig. Kristus bliver usynlig og dermed bliver kirken ligegyldig.

Enhver respekt for kirken mistes, fordi den ikke vil vedkende sig de ord Kristus pålagde den: At vi skulle gå i hans fodspor. Mod til at gøre Kristus synlig kan vi kun få, hvis vi har mod til at være åndelige. Det betyder, at mystikken, underne, Heligånden, munkelivet atter bliver en naturlig del af kirken. Ånden tiltrækker, det gør kompromisser eller statskirker ikke. Derfor skal vi som kristne ikke være bange for at vise, hvad vi står for. For vi er Kristi disciple. Og har vi Guds Ånd, kan vi med Guds hjælp det samme som de første 12.

Undertegnede forudbestiller herved ____ eks. af Palle Thordal: "Den koptiske kirkes liturgier" til en pris af kr.100,- + forsendelse kr.10,- ialt kr.110,-

Navn: _____

Adresse: _____

Sendes til RE-FORMATIO's FORLAG, Ekspeditionen, Kirkegade 88,
6700 Esbjerg. Tlf. 75 13 81 05. Giro 5 61 60 50.

Fra FKF's Arbejdsgrundlag om DÅBEN og KONFIRMATIONEN.

Kommentar ved pastor H.C.CHRISTENSEN, København.

DÅBEN

Dåben i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn er en ny fødsel af vand og Ånd og tilkendegiver overgangen fra døden til livet. Dåben kan ikke skilles fra troen på og bekendelsen til den treenige Gud, sådan som det er udtrykt ved anvendelsen af forsagelsen og den apostolske trosbekendelse i dåbshandlingen. Herrens befaling til at døbe og lære den døbte at holde hans befalinger må nøje sammenholdes.

KONFIRMATIONEN

Konfirmationen er - efter aflæggelse af "den gode bekendelse" - en meddelelse af Helligånden som udrustning til tjeneste i menigheden.

Indledningsvis vil jeg gerne hen-
vise læseren til det forslag til fornyet
dåbsritual, som det højkirkelige

præstekonvent på Sjælland har udar-
bejdet og indgivet til liturgikommis-
sionen i 1984. Forslaget med fyldige

bemærkninger og henvisninger blev
offentliggjort i Re-formatio i nr.
1/1985 og er udgivet som særtryk.
Forslaget kan betragtes som en
udmøntning af arbejdsgrundlagets
dåbsafsnit.

Endvidere må jeg bemærke, at jeg
ikke er kendt med, hvorfor afsnittet
om konfirmationen i arbejdsgrundla-
get ikke følger umiddelbart efter det
om dåben. Ligesom det er tilfældet
i nævnte dåbsforslag knyttes i min
kommentar disse to afsnit sammen,
idet de sammen med kommunionen
(nadveren) udgør indgangen (i-
nitiationen) i Kirken. I forordet til
omtalte forslag hedder det: "Nær-
værende forslag skal vurderes som et
forsøg på at gengive den danske
kirke en initiationspraksis, der klare-
re udtrykker den nytestamentlige og
den oldkirkelige initiation som en
helhed af dåb, åndsmeddelelse og
nadver."

Dåben i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn

Dåben er Guds gave og indstif-
telse. Det kommer til udtryk i Jesu
dåbsbefaling i Matthæus evangeliet
28,18b-20: "Mig er givet al magt i
Himmelen og på jorden. Gå derfor
hen og gør alle folkeslag til mine
disciple, idet I døber dem i Faderens
og Sønnens og Helligåndens navn,
og idet I lærer dem at holde alt det,
som jeg har befaleet jer. Og se, jeg er
med jer alle dage indtil verdens
enden." Det rimer med Jesu egen
dåb med Helligåndens komme over
ham og Faderens røst over ham: -
"denne er min Søn, den elskede; i

ham har jeg velbehag." (Matt 3,13-
17).

Dåben fører påny ind i fællesska-
bet med den treenige Gud. Det
fællesskab, som mennesket ved sin
egenrådighed selv havde vendt sig
bort fra.

Dåben er en ny fødsel

Dette "er" er vigtigt. Dåben er
begivenhed og virkelighed. Der sker
noget. Her er det den almægtige
Gud selv, som virker. Det er netop
dåben som begivenhed, dåbshandlin-
gens indledningsbøn henviser til: "Vi
takker dig, himmelske Fader, fordi
du ved din enbårne Søn har givet os
den hellige dåb, hvori du gør os til
dine børn og skænker os Hel-
ligånden med syndernes forladelse og
det evige liv." Så meget sker! Vi
bliver børn hos Gud. Jesu Kristi
søstre og brødre. Vi bliver "levende
igen", skønt vi var fortabte - "lydt
blandt engle det fortælles: støv med
Gud har ånd tilfælles". (DdS 220)
Nyfødt, nyskabt, levendegjort af
Helligånden for Jesu skyld. Det, som
skilte os fra fællesskabet med Gud
er taget bort, og vi kan kende hver-
andre som brødre og søstre. Kristi
død og opstandelse med alt, hvad
det betyder, tilegnes os i dåben:
syndernes forladelse og dermed liv
og salighed.

I gældende dåbsrituals faddertil-
tale hedder det: "...at (den døbte) må
blive i Kristus, ligesom (han/hun) nu
ved dåben er indpodet i Ham". Pod-
ningen er et billede på nyt liv og på
"hjemkomst". Den svage (døende)
gren, som ikke selv kan fæste rod og

leve, får ved podningen på den livskraftige stamme lov til at leve og udvikle sig, idet levesaften fra den sunde stamme passerer gennem den. Sådan er det med dåben og den døpte. Den opstandne Jesu Kristi livgivende saft- det vil sige Helligånden- passerer gennem os og nærer os med den opstandnes liv - Guds fuldkomne liv.

Denne Guds handling og gave er en eengangshandling, som ikke gentages- "Jeg tror på een dåb til syndernes forladelse".

..af Vand og Ånd

At vandet er dåbens element er ikke nogen tilfældighed. Vandet kan derfor ikke udskiftes med noget andet..

Betydningen af dåbens vand forudsiges i Gammel Testamente: "I begyndelsen skabte Gud Himmelen og jorden. Og jorden var øde og tom, og der var mørke (kaos) over verdensdybet, men Guds Ånd svævede over vandene." (1.Mosebog 1,1f). Livet bliver til af vand og Ånd. Hvor der er vand er der liv. Hvor der intet vand er, er der ørken- livløst. Derfor hedder det i profeten Esajas bog (35,6-7): "Vand vælder frem i ørkenen, bække i ødemarken; det glødende sand bliver vanddrag, til kildevæld tørstigt land." Og (44,3-4): "Jeg udgyder vand på det tørstende, strømme på det tørre land, udgyder min Ånd på din æt, min velsignelse over dit afkom; de skal spire som græs mellem vande, som pile ved bækkenes løb."

Vand er livets kilde, men vand

kan også medføre druknedød og ødelæggelse. Da mennesker i deres dårskab søgte at tage Guds plads, og det medførte ondskab, had og ødelæggelse mennesker imellem, druknede Gud synden og ødelagde ondskaben i den store flod - Syndfloden. Kun arken-frelsens ark, et symbol på den kommende Kristi Kirke-hvori Noa og hans familie med repræsentanter for alle øvrige skabninger havde søgt ly, blev sparet (1.Moseb- og 6-8).

Det andet vigtige eksempel fra GT på, at vand drukner synd og ødelægger ondskab, er beretningen om Gudsfolkets overgang over Rødehavet. Guds modstandere går til grunde og Gudsfolket frelses og gøres fri! (2.Mosebog 14)

Jesus bruger ordet "dåb" for at betegne sin død og begravelse. Iflg. Markus 10,38 siger han til Zebedæussønnerne, Jakob og Johannes, som ønsker plads på hver sin side af Jesus i hans herlighed: "kan I tømme den kalk, som jeg skal tømme, eller døbes med den dåb, som jeg skal døbes med?" At blive døbt i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn er at få del i Jesu egen død, som er forudsætningen for at indgå til hans herlighed; at dø for at opstå; at blive født påny til et liv, som er Guds eget liv forskelligt fra alle andre levende væseners liv. Et liv af vand og Ånd.

I skabelsen indblæste Gud os denne ånde, idet vi dermed fik gudbilledlighed, frihed og mulighed fra Gud til mere og mere at ligne ham gennem vor egen skabende virksom-

hed. Takket være denne ånde er vi altid kaldet til at overgå os selv, så at mennesket kun er sandt menneske, når det tager del i Guds natur. Synd og død medfører tab af dette åndedragt; men det genvindes i dåbens vand, som er livets kilde. Synden druknes og sandt liv dukket op- Guds eget liv tilvejebragt ved den livgivende Helligånd. Det er det liv, Guds Søn kom for at give os ved på korset at overgive sin Ånd til Faderen og ved at opstå af døde at give denne samme Ånd til dem, som tror på Ham.

Tro og Dåb hører sammen

Dåb er ikke magi; men hører som begivenhed uadskilleligt sammen med troen på den treenige Gud. Det er kun troen, som har gavn af dåben.

Med hvad med spædbarnet? I ritualer er det dåbskandidaten, der uanset alder- spørges: "Forsager du?, tror du?". Kirken forudsætter, at også spædbarnet har tro. I bemærkningen til "Forslag til dåbsritual" siges det sådan: "Det er Gud selv, der spørger og siger "Du" til dåbskandidaten; derfor er tilspørgslen evangelium og føder selv troens ja. Dåbskandidaten er sat fri til at vælge i kraft af Jesu fuldbrugte værk..", og forslaget henviser iøvrigt til Den danske Salmebog 213,6: "Vælg kan igen og vrage/ jordens slægter alle dage,/ vælg mellem liv og død,/ dagens lys og nattens mørke,/ Paradis og vilde ørke,/ Helved hedt og Himmel sød."

Ved dåben forsages derfor også

Guds modstander, Djævelen; og derfor siges ja til troen på Gud Fader, Himmelen og jordens skaber. Og derfor forsages djævelens gerninger, men bekræftes troen på Guds gerninger sådan som de afgørende og med front mod mørkets fyrste er sket ved Kristus Jesus, vor Herre; og derfor forsages Djævelens hele væsen og alt, hvad der udgår fra ham, men siges ja til Guds "væsen", Helligånden, og med Ham Guds hellige, almindelige (katolske) Kirke og alle helgens fællesskab- og hvad der er en virkelighed: syndernes forladelse, kødets opstandelse og det evige liv.

Altså gælder dette: "Den, som tror og bliver døbt, skal blive frelst." (Mark 16,16).

Men også "Døb dem" og "lær dem" hører sammen. En kvinde kan ikke bare føde sit barn og så lade det passe sig selv, for så dør det. Barnet må næres og være under stadig omsorg. Det gælder naturligvis også Guds og Kirkens børn. Den døptes livsnødvendige føde er Ordet og sakramenterne. Forudsætningen for barnedåb har altid været en kristen sammenhæng (hjem, skole eller anden kristen opvækst og opdragelsessammenhæng) med messe, bøn, bibellæsning og trosundervisning. Det er dertil Jesus, som har al magt i Himmelen og på jorden, knytter sit løfte: "Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende."

Dåb og Konfirmation

Efter eksemplet fra Herrens egen dåb og Kirkens skik følger straks efter dåben beseglingen med Hel-

ligånden og salvning med olie. Vi har i gældende dåbsritual en mindelse derom med ordene under præstens håndspålgelse: "Den almægtige Gud, vor Herres Jesu Kristi Fader, som nu har genfødt dig ved vand og Helligånd og skænket dig syndernes forladelse, Han styrke dig med sin nåde til det evige liv!" Men vi savner salvningen med olie.

Helligånden, som hviler på Sønnen, kommer også over den, som i dåben netop er blevet forenet med (kommet til at tilhøre) Jesus Kristus, Guds salvede. Derved bliver også den nydøbte et barn af Faderen og et medlem af Den hellige Treenigheds familie- en kristen, en af Gud salvet person.

Vores i tid og udformning tilsyneladende "tilfældigt" genindførte konfirmation (1736) har klart nok forbindelse til Kirkens gamle dåbs-

og konfirmationspraksis. Gud styrker jo ved sin Helligånd. Det udtrykkes i vort gældende konfirmationsritual-efter det samarbejdende "ja": Den treenige Gud, som har antaget dig til sit barn i den hellige dåb og gjort dig til arving til det evige liv, han opholde (=styrke) dig i din dåbs nåde indtil din sidste stund; han give dig bestandighed (styrke, fasthed) i troen, din sjæl til salighed."

Ved sin Ånd holder Gud os oppe og giver os stædigt vedholdende tro med henblik på at leve som Guds søn og datter i hans familie omkring Herrens bord og i tjeneste for Ham i verden. Forudsætningen for denne tjeneste og for fornyelse i den er herefter altid- som da det hele begyndte i dåben- modtagelse af Helligåndens gave og foreningen med Jesus i den hellige nadver.

Det er den vej, du viste
fra graven højt i sky,
det er den vej, du priste
for os ved pagten ny;
din Ånd med troens ord
på den os vil ledsage
fra badet uden mage
til Himmeriges bord.
(DdS 177,2).

Billedet på forsiden er en ikon malet af svenskeren Sven Bertil Svensson. Ikonen er i et af felterne på prædikestolen i Örsjö Kyrka, Växjö Stift, og kunstneren har malet ikonen ud fra: Og Ordet blev kød og tog bolig iblandt os

Anmeldelse af:

INTROITUS til KIRKEÅRETS SØN-OG HELLIGDAGE

Sangudgave. Tilrettelagt ved Axel Madsen. Kan købes hos: pastor Jørgen Glenthøj, Borum Præstegård, 8471 Sabro. Pris. kr. 75,-. Anmeldelsen er skrevet af den engelske organist Hugh Winsley, Frederikssund.

INTROITUS

For dem godt kan lide gregoriansk kirkesang, og en nogenlunde højere kirkelig ritual i forhold til den konventionelle danske lutheranske ritual, så er "Introitus" samlet af pastor Jørgen Glenthøj og organist Axel Madsen både interessant og nyttig. Som titlen "Introitus" (indgang) antyder, skulle den bruges fra starten af en gudstjeneste i stedet for en orgel prælude.

For hvert søndag og helligdag i det kristne år findes der et Gammelt Testamente bibelvers som er sunget først af kantor, og derefter en Psalmesom slutter med en doxologien, hvorefter hele antifonen gentages af alle. Der er forskellige variationer til det "lille gloria", og måske kunne dette forvirre menigheden med at vide hvilken en de skal bruge hvis de ikke har eller ikke kan læse noter.

Forudsat et temmelig godt kor,

skulle det ikke være umuligt for en kompetent organist/korleder at træne et kor til at opføre tilfredsstillende. Med gentagende brug, menigheden kunne også lære og deltage i det. At det er muligt, er bevist i England, hvor den latinske ritual af Kyrie, Trosbekendelse, Gloria, Sanctus, Benedictus og Agnus Dei på engelsk, var udsat til musik af John Merbecke i 1500-tallet, og er brugt i kirkerne i dag.

Med hensyn til forestillingen må man huske at gregoriansk kirkesang er talte ord, sunget, og derfor betoning af ord skulle være det samme som tale, og ikke hvert stavelse med samme vægt og varighed.

Hvis det er vel sunget, kan introitus skabe atmosfære og rigtig følelsesmæssig fremgangsmåde til en gudstjeneste, og man håber at denne bog vil være velbrugt.

ÅNDEN KAN IKKE BINDES .

I Ekstra Bladet tirsdag den 6. november 1990 blev nedenstående prædiken bragt under denne overskrift. Prædiken blev holdt i Helligkors Kirke på Nørrebro i København søndag den 4. november, Alle Helgen Søndag. Præst og menighedsråd ved kirken havde bedt pastor H.C. Christensen om at forrette højmesseren den dag efter det ritual biskoppen i København havde

godkendt i 4 1/2 år, men som han på et nyvalgt menighedsråd opfordring dernæst forbød. Man havde søgt biskoppelig godkendelse til at bruge ritualet denne ene søndag i Helligkors, men havde fået afslag. Biskoppen har nu erklæret over for kirkeministeriet, at denne nadverliturgi strider imod luthersk nadverforståelse.

På den tid sagde Jesus: "I er jordens salt, men hvis saltet mister sin kraft, hvad skal det da saltes med? Så duer det kun til at kastes ud og trædes ned af mennesker. I er verdens lys, en by, der ligger på et bjerg, kan ikke skjules. Man tænder heller ikke et lys og sætter det under en skæppe, men på en lysestage. Så skinner det for alle dem, som er i huset. Således skal jeres lys skinne for menneskene, for at de må se jeres gode gerninger og prise jeres Fader, som er i himlene".

Her i Helligkors har vi fået lov til at være sammen med Alle Helgen. Disse mure er blevet gennemsigtige og perspektivet har udvidet sig.

Vi er sammen med dem, som bevarer verden mod at gå i forrådnelse og i opløsning. De er nemlig det salt, som forhindrer, at der sker.

Ja, mere end det, saltet som gør, at denne vores verden er frisk og ung.

Vi holder gudstjeneste sammen med dem, som forhindrer mørket i helt at præge billedet, ja, som oplyser og gennemlyser vores verden med håb og kærlighed.

Alle Helgen gør, at vi aner noget større og mere nærværende end mørket og den isnende kulde. De forhindrer verden i at gå til!

Vores verden reddes ikke gennem nok så garanterede fredsaftaler eller

ved hjælp af en nok så perfekt miljølovgivning. Ingen menneskelig anstrengelse og magtudfoldelse kan sikre verdens fremtid eller hindre, at hele dette skabte univers og denne klode går til og bliver til ingenting - men Alle Helgen kan hindre, at det sker.

Hvem er de? Mennesker som du og jeg.

Ulærde og lærde, grimme og smukke, fattige og rige, hvide og sorte, mænd og kvinder. De har en fælles hemmelighed. De har Jesusmærket på deres pander.

Nogle af dem har man aldrig lagt mærke til. De har bare været der og virket i det stille. Ligesom saltet gør det.

Andre har som lyset været lette at få øje på. Men fælles for dem alle er, at de har levet kærligheden, freden og barmhjertigheden ud i de mindste og oftest oversete forhold og sammenhænge.

De har aldrig ladet sig stille tilfreds med den skinretfærdighed, som råder blandt mennesker, men med hele deres liv har de hungret og tørstet efter retfærdigheden.

Derfor er de heller ikke blevet regnet for noget i toneangivende kredse og i det pæne selskab. Sådan var det jo også med den Jesus, som er blevet deres eet og alt.

Men fordi han er deres liv og fordi

de ikke ville være til uden ham og hans tilgivende og hengivende kærlighed - derfor er de verdens salt og lys.

I kærligheden er denne verden blevet til - og kun kærligheden kan holde den oppe og bevare den. Det bevidner Alle Helgen. De peger på en verden bygget på Guds kærlighed.

En verden som er modsat den ufuldkomne verden, som mennesker bygger op ved at trampe hverandre ned.

Med disse mennesker af vort eget skrøbelige kød og blod, men som altså er verdens salt og lys, holder vi gudstjeneste i dag i Helligkors.

Sammen med dem siger vi tak, fordi Kristus har besejret døden og mørket - også i et menneskehjerte, så at dette menneske bliver hans, kærlighedens og barmhjertighedens redskab i verden til værn mod tilintetgørelse og død.

Vi havde aftalt med menighedsråd og sognepræst, at det skulle være en takkegudstjeneste som, den, der altid og alle vegne lyder i kristenheden og som tydeligst taler om, at vi vil bygge verden op på det, som Gud har gjort for os og ikke på det, vi selv kan gøre.

Men det er forbudt. Det må vi ikke. Vi ville gerne synge: "Lad os takke Herren vor Gud" - "det er værdigt og ret altid og alle vegne at takke dig, Herre, og lovsynge dig sammen med alle engle og alle helgen" og sige: "Lovet være du hellige Gud og Fader, fordi du friede os ud af mørkets magt og førte os over i

din elskede Søns, vor Herres Jesu Kristi rige".

Takke, fordi Han har hengivet sig i døden for os, for at vi skal leve, og fordi han besejrede døden for os og gjorde livet nyt. Kort sagt stykke for stykke nævne grundlaget for verdens liv.

Men det er ikke tilladt. Der er nemlig magthavere i kirken, som er klogere end Alle Helgen og Kirken til alle tider.

De ved sikkert ikke, at det, de gør, er det samme som at kvæle livet. For ophører denne takkesang og får den ikke lov at lyde, så vil efterhånden grundlaget for, at vi overhovedet er til, som noget der givet os af Gud, glide ud af vor bevidsthed, og vi vil i stedet være henvist til at bygge på os selv.

Men Gud ske lov for Alle Helgen og deres forbøn. Takket være dem, vil denne forbudte livets takkesang uimodståeligt bryde frem trods alle "paver".

Som Liva Weel sang det med PH's ord: "De binder os på mund og hånd, men hvem kan binde ånd"! Ingen klan hindre Guds Ånd i at sætte Jesus-mærket på et menneske, så det giver sig til at takke Gud for livet og for en verden bygget på Guds godhed.

Alle Helgen opmuntrer os med deres eksempel til at åbne os for den virkelighed - til at være salt og lys i kraft af Kristus til verdens liv.

---0---

LITURGISKE BEMÆRKNINGER.

I Re-formatio's første nummer, Pinse 1958, begynder en rubrik med ovenstående overskrift. Til forklaring begynder den første artikel med ordene: "Under dette afsnit vil vi bringe småbemærkninger vedrørende gudstjenestens liturgi." Rubrikken kommer igen i hvert fald seks gange i de første årgange, alle stykkerne er skrevet af Per Dolmer. Også i de første årgange, som jo er genudgivet af Anders Studsgaard og Poul Ulsdal i 1978, findes der en række gennemgange af kirkeårets gang, dels ved Urban Schrøder under titlen "Kirkekalender", dels ved O.Lund Pallesen under titlen: "I liturgiens lys". Re-formatio's nuværende redaktør har bedt mig skrive nogle små stykker, som nok i lige grad kunne gå som liturgiske bemærkninger og kirkekalender, hvilket jeg hermed vil gøre et første forsøg på.

Kilden til Den Danske Kirkes liturgi er Den Vest-Europæiske eller Vesterlandske Kirkes liturgiske tradition i Kirkens første femten århundreder. I denne sammenhæng kan det være værd at erindre den historiske kendsgerning, at da kristendommen kom til Danmark i 826 ved Ansgar, da var Kirken endnu ikke delt i en østlig og vestlig del, nu sædvanligvis kaldt Den Ortodokse og Den Romersk-Katolske. Ganske vist havde de to kirke-egne hver sin liturgiske tradition; men der bestod en principiel enhed, og derfor kan man ikke sige, at den vesterlandske liturgiske tradition er udtryk for en

særtradition i modsætning til den østerlandske tradition. I øvrigt var den vesterlandske tradition ikke bare én bestemt liturgisk form og ordlyd: der var store nationale forskelle, ja, forskelle fra stift til stift.

De fælles træk i den middelalderlige vesterlandske tradition var forbindelsen til Biskoppen i Rom, det latinske kirkesprog, hovedindretningen af gudstjenestens messe og tidebøn, uddelingen af nadveren under kun én skikkelse, kampen for præsternes cølibat, altså ugift stand. Forskellene bestod bl.a. i messens detaljer: f.eks. hvor mange bønner præsten skulle bede stille og i hvilken rækkefølge, antallet af bibelske læsninger i visse gudstjenester, antallet af festdage med borgerlig helligdagsfred, graden af festlighed i forbindelse med helgenfesterne. Forbindelsen til Rom var jo langt fra lige stor i de forskellige landskirker, og med præsternes ugifte stand gik det vist ikke så godt i Norden, som det gjorde tættere på Rom.

Den middelalderlige vesterlandske liturgi blev altså det grundlag, som Luther og de andre reformatorer kunne opbygge deres liturgiske ordninger på. Således skete det også i Danmark. Fra da af begyndte en særlig dansk udvikling på det liturgiske område, dels faldt meget af det gamle efterhånden væk, noget af det simpelthen ved ikke at blive brugt, dels kom der efterhånden en del nyt til, bl.a. nye ritualer og især de danske salmer. Samtidig med denne ud-

vikling i de reformatoriske kirker skete der også en udvikling indenfor Den Romersk-Katolske Kirke, idet al liturgien blev fuldstændig ensrettet efter Tridentiner-konciliet (1545-63). Først efter Det Andet Vatikaner-koncil i 1960'erne er der igen blevet plads til f.eks. nationalt betingede forskelle indenfor Romerkirkens liturgi.

Siden begyndelsen af dette århundrede er der imidlertid i alle de vesterlandske kirker fremvokset en liturgisk bevægelse, som vil lære både præster og lægfolk at skønne mere på liturgiens ord og handlinger, og som vil hjælpe alle til at tage mere aktiv del i liturgien. Det er i høj grad denne bevægelses resultater, som afspejles i Den Romersk-Katolske Kirkes nyere liturgiske ordninger. I Danmark er den liturgiske bevægelses ideer især blevet taget op af tidebønsbevægelsen.

sen (f. eks. Vesperringen og Teologisk Oratorium) og af den højkirkelige bevægelse. Disse bevægelser har set det som deres opgave at lade hovedtendenserne i hele den vesterlandske liturgiske udvikling mødes med den danske udvikling til berigelse af gudstjenestelivet i Den Danske Kirke.

Denne udvikling har sat sine frugter i tidebønsværket "Den Danske Tidegærd" med "Den Danske Tidebog" og "Antifonale I-II" og for messens vedkommende i det nu desværre udsolgte pragtværk "Dansk Messen" og i Poul Ulsdals bog "Tjenesten ved Alteret". I de følgende liturgiske bemærkninger skal enkelt-emner tages op til behandling i større eller mindre tilknytning til disse værker.

Peter Østerby-Jørgensen
sognepræst
Galtrup.

VIGTIGE MEDDELELSER.

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE afholder kirkestævne søndag den 10. marts i Sengeløse Kirke og Præstegård. Kl. 14,00: Nadvergudstjeneste. Herefter kaffe og foredrag ved pastor Ole Wierød: Noget om den nye bibeloversættelse.

KØBENHAVNS VESPERRING: Tirsdag den 2. april kl. 19,00: Påskefestvesper i Hans Egede Kirke, Vardegade. Prædikant: pastor Ole Skjærbæk Madsen. Foredrag: Organist Torben Schousboe.

SELSKABET DANSK TIDEGÆRD har sommerstævne i Løgumkloster fra den 24.-29. juni 1991.

BETALING AF RE-FORMATIO. Alle abonnenter af Re-formatio vil modtage et girokort med posten, også de abonnenter, der ikke har betalt for 1990.

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst Knud Christensen,
Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.
Telefon 42 31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Pastor Anders Studsgaard,
Havervad 7,6780 Skærbæk.
Pastor Poul Ulsdal,
Kirkegade 88, 6700 Esbjerg
Sognepræst Peter Østerby-Jørgensen,
Galtrup, 7950 Erslev Mors,
Stud.teol. Jais H. Tinglund,
Åvej 1, 8240 Risskov.

Ekspedition:

Bladet koster 60 kr. årligt i abonnement, for
studerende 40 kr. årligt. Beløbet indbetales til
FKFs regnskabsfører, sognepræst Olav Fog,
Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande.
Telefon 75 34 50 61. Postgiro 2 08 81 42.

Fællesskabet

KIRKELIG FORNYELSE

Formand:

Sognepræst Poul Exner,
Gymnasievej 4, 2620 Albertslund.
Telefon 43 62 28 38.

Bestyrelsen iøvrigt:

Sognepræst Olav Fog,
Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande.
Sygeplejerske Anna C.B. Hansen,
Solvangsvej 24, 8400 Ebeltoft.
Kirketjener Kate Pedersen, Storkens Kvar-
ter 5B, 2620 Albertslund.
Sognepræst Hans Jørgen Thorsgaard Morten-
sen, Præstegården, 7990 Øster Assels.
Medlemmer betaler 160 kr. årligt til fællesska-
bet. Dette beløb omfatter også abonnement
på Re-formatio. Ægtepar 190 kr. Studerende
og pensionister betaler 80 kr. for enkeltmed-
lemsskab. Pensionistægtepar 95 kr.

Re-formatio's Forlag:

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE's
forlag, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Bran-
den. Telefon 75 34 50 61

Ekspedition og daglig ledelse:

Poul Ulsdal, Kirkegade 88, 7600 Esbjerg. Tele-
fon 75 13 81 05. Postgiro 5 61 60 50.

INDHOLD - NR. 1 - JANUAR 1991 34. ÅRGANG

<i>Roald Flemestad:</i> Paven og den lutherske kirkeordning III	2
<i>Lise Bloch:</i> Tanker efter et kirkestævne	7
<i>Helge Haystrup:</i> Fra oldkirkens symbolverden IV	9
<i>Rolf Slot-Henriksen:</i> Synliggørelsen af det kristne menneskesyn	11
<i>H.C.Christensen:</i> Kommentar til arbejdsgrundlaget for F.K.F.	18
<i>Hugh Winsley:</i> Anmeldelse af INTROITUS	23
<i>H.C.Christensen:</i> Ånden kan ikke bindes	23
<i>P.Østerby-Jørgensen:</i> Liturgiske bemærkninger	26